

Bodoni-museet i Parma

Af Angelo Ciavarella

Ideen til et Bodonimuseum opstod i 1940, da man – i anledning af tohundredåret for Bodonis fødsel – drøftede oprettelsen af et *Centro di Studi Grafici* i Parma; faktisk ville projektet have været sat igang, hvis ikke krigen var kommet og havde afbrudt alting.

Efter krigen genoptoges drøftelserne om museet. Et arbejdsudvalg skulle udpege et hjemsted, der i enhver henseende var værdigt og egnet til at huse Bodonisamlingerne, og anskueliggøre betydningen af Bodoni og hans typografiske værk.

Tanken om at samle de vigtigste kilder og dokumenter samt de mest betydningsfulde vidnesbyrd om Bodonis kunst i et videnskabeligt museum var allerede udbredt i kulturelle kredse, især blandt grafikere; man imødekom da også et velbegrundet krav fra teknisk og historisk side, nemlig kravet om at udbrede kendskabet til bogtrykkerkunsten til et større publikum, især de unge, at forbedre smagen og styrke kærligheden til godt bogarbejde.

Museets fundats, som er dateret den 26. juli 1960, konfirmeredes af den italienske præsident den 18. juli 1962.

Museo Bodoniano, har som opgave at opbevare og bevare de redskaber til skriftstøbning og bogtryk og øvrige klenodier, der har tilhørt Giambattista Bodonis grafiske virksomhed, og som nu ejes af Biblioteca Palatina i Parma. Det er desuden museets hensigt at oplyse om den store bogtrykkers arbejde og i samarbejde med medlemmerne af *Centro Studi G. B. Bodoni* (stiftet 1963) at drage nytte af Bodonis berømte bogsamling; denne lærde forening har sammen med Biblioteca Palatina til huse i Palazzo della Pilotta i Parma.

Endelig tilstræber Bodoni-museet at skabe kulturelle og undervisningsmæssige kontakter til udstillinger, konferencer og forskningsprojekter indenfor den grafiske kunsts område, og at tilvejebringe nærmere og mere hensigtsmæssige forbindelser med andre tilsvarende institutioner i og udenfor Italien. I modsætning til andre og mere navnkundige centre for bogtrykkerkunst, såsom Venedig, Torino, Milano, Rom og Firenze, besidder Parma udover en omfat-

Bodonis redskaber
og værktøj

tende samling Bodoni-udgaver, en misundelsesværdig sjældenhed: udstyret fra Bodonis værksted, hans originale stempler og matricer (i et antal af 80000 – næsten det tredobbelte af Platin-museets beholdning). Dette materiale – så at sige et fængslende prøvetryk 'avant la lettre' – er blandt forudsætningerne for Bodonis berømte sider: lysende, klassiske, fuldkomne i proportionerne, næsten legemliggørelsen af en matematisk formel. Hvad angår bogbestanden, ejer Biblioteca Palatina seksten af Bodonis værker på pergament (for ikke at tale om flyvebladene og skriftprøverne), og i betragtning af, at de alle er overordentlig sjældne, hvis ikke unike, er dette tal meget betydeligt. Således er eksemplaret af Thomsons »Stagioni« (The Seasons), trykt i 1794, enestående; bogen erhvervedes i 1884 af Pezzano på Renouards auktion i Paris for 100 francs. Et eksemplar af den græske digter og filolog Kallimachos' værker på pergament gik for 125 francs. Pergamenteksemplaret er ikke blot eksklusivt ved sit materiale, men også ved at have større linieafstand end papireksemplarerne.

Bodoni udgaver
på pergament

Det unike eksemplar på pergament af renæssanceforfatteren Angelo Poliziano gik til general Junot, som døde uden at få udbetalt det kommissionssalær på 26,5 francs, som Det kongelige Bibliotek i Parma skyldte ham.

Interiør fra Bodoni-
museet i Parma

Giambattista Bodoni
1770-1813

For kun 52 francs sikrede Parmabiblioteket sig Tassos hyrde-digtning »Aminta« i udgaven fra 1789 af hvilken der, udover 50 eksemplarer på papir fra Annonay, tryktes to eksemplarer på pergament.

Bodonis egentlige hovedværk er »Iliaden«, trykt i slutningen af 1808 på det allerfineste papir fra Bayern. Biblioteca Palatina har kunnet glæde sig over at eje værket siden 1929. Af de to eksemplarer på pergament findes det ene, som i sin tid skænkedes Napoleon Bonaparte, på Bibliothèque Nationale i Paris; det andet havde næppe forladt pressen, før det kom i prins Eugène Beauharnais' besiddelse, og tilhørte vistnok senere kongen af Bayern; det blev købt af den fascistiske regering på en auktion i Berlin og skænket biblioteket. Denne prægtige udgave, der både kostede Bodoni betragtelige summer og flere anstrengelser end nogen anden, virkeliggjorde han først tyve år efter, at han havde fået ideen til den.

Iliaden,
Bodonis hovedværk

ORATIO DOMINICA

SINICE.

聖 我 在
爾 等 天
國 願 我
臨 爾 等
格 名 父
爾 見 者

ORATIO DOMINICA

DALEKARLICE.

FAD uaer so ir i himmelim, haellit ae daett nam, tilkum dett rikae. Ske daenn villi so i himmelim so a jordi. Uott dagli brod giaef huáss i dag. Firilat huáss huàraer skulld, soss huir firilatium diöm sâ ae huassnà skilldâ. Led int huási uan uondan fraistilsae, int'ât fraels huáss frá illu. Giaer sa da.

Ex Bronvalo.

ORATIO DOMINICA

GRAECE.

ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ Ο ΕΝ ΤΟΙΣ ΟΥΡΑΝΟΙΣ,
ΑΓΙΑΣΘΗΤΩ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΣΟΥ. ΕΛΘΕΤΩ Η
ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΣΟΥ. ΓΕΝΗΘΗΤΩ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ
ΣΟΥ, ΩΣ ΕΝ ΟΥΡΑΝΩ, ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ.
ΤΟΝ ΑΡΤΟΝ ΗΜΩΝ ΤΟΝ ΕΠΙΟΤΣΙΟΝ ΔΟΣ
ΗΜΙΝ ΣΗΜΕΡΟΝ. ΚΑΙ ΑΦΕΣ ΗΜΙΝ ΤΑ
ΟΦΕΙΛΗΜΑΤΑ ΗΜΩΝ, ΩΣ ΚΑΙ ΗΜΕΙΣ
ΑΦΙΕΜΕΝ ΤΟΙΣ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙΣ ΗΜΩΝ. ΚΑΙ
ΜΗ ΕΙΣΕΝΕΓΚΗΣ ΗΜΑΣ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΝ·
ΑΛΛΑ ΡΥΣΑΙ ΗΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΟΝΗΡΟΥ.

ΑΜΗΝ.

Ex Bibliis Graece editis.

ORATIO DOMINICA

HEBRAICE.

אבינו שבשמים: יתקדש שמך:
תבא מלכותך: יעשה רצונך
כאשר בשמים כן בארץ: לחמנו
תמיד תן לנו היום: ומחול לנו
חובותינו כאשר אנו מוחלים
לחייבים לנו: ואל תביאנו ליד
נסיון: ותצילנו מכל רע: אמן:

Ex eadem editione.

ORATIO DOMINICA

MOSCOVITICE.

Ошче нашѣ, иже еси на небесѣхъ, да свяшиши имя швое. Да придешѣ царшвіе швое. Да будешѣ воля швоя, яко на небеси, и на земліи Хлѣбъ нашѣ насущный даждѣ намѣ днесъ. И остави намѣ долги наша якоже и мы оставляемѣ дол-

ORATIO DOMINICA

ARABICE,
STYLO IN BARBARIA VULGARI.

سیدنا وایانا ربی الذی فی السموات *
برکات اسمک * الحاکم ملکوتک
یکون * كما فی السماء کاد الیک
علی الارض یتوپی الاعمورک * اعطنا
خبزنا الیوم یا سیدنا ربی * اغبر لنا
ذنوبنا كما سماحنا المخطایین *
ولانقبلونا تتدخلوا العار * ولاکن
انجمننا من الشریر * امین بایاکون *

Ex Chamberlaynio.

ORATIO DOMINICA

LATINE.

Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum; adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem; sed libera nos a malo. Amen.

Ex versione S. Hieronymi.

ORATIO DOMINICA

DANICE.

Vor Fader som er i Himmelen, hel-
ligt worde dit navn, tilkomme dit ri-
ge. Vorde din villie paa iorden som i
himmelen. Gif os i dag vort daglige
brod. Dg forlad os vor skyld som vi
forlade vore skyldener. Dg leed os ic-
ke i fristelse, men frels os fra out.
Amen.

Ex Bibliis Danice editis.

»Iliaden« er Bodonis svanesang, hans karrieres største præstation.

Udgaver
trykt på silke

Sammen med de unike pergamenteksemplarer og udgaver af særlig sjældenhed bør regnes tre trykt på silke, der ikke synes registreret i andre kataloger eller samlinger; ifølge Zambias forfælgelse har Bodoni kun ladet fremstille seks eksemplarer: blandt dem er det trekløver, som blev sendt til Verdensudstillingen i London i 1862; Polizianos værker og Epiktets Håndbog er i Biblioteca Palatina og endnu et bind, »Le Api« af Rucellai, tilhører vistnok Biblioteca Nazionale Centrale i Firenze.

Andre store
sjældenheder

Disse bøger er kærnestykker i Parmasamlingerne. I umiddelbar forlængelse heraf bør nævnes prøvetrykkene på pergament til den udgave af de franske klassikere, som efter Bodonis død udkom ved hans enkes foranstaltning; hertil kommer endvidere en række udgaver af forskellige forfattere, fra Homer til Horats, fra Anakreon til Torquato Tasso, og dertil museets kostbare samling af tekniske håndbøger, som idag alle er uopdrivelige.

Bodonis
faglitteratur og
typografiske
forbilleder

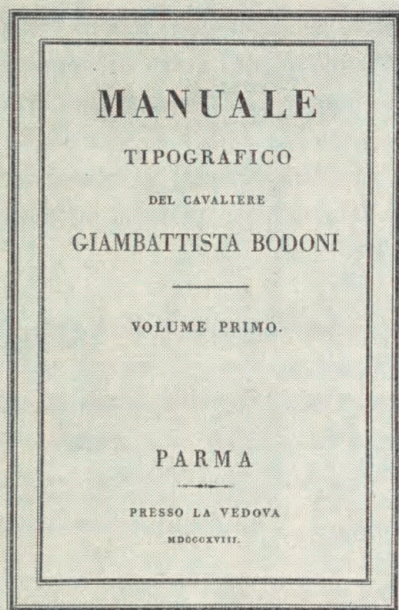
Disse værker rummer – som helhed – en uhyre mængde eksemplarer på bogstaver, tal og prydmateriale etc.; materialet er ledetråden i Bodonis produktion, det indeholder de forbilleder, som han dagligt havde for øje og som stedse ansporede hans evner og styrkede hans stræben mod det fuldkomne; det var ved hjælp af disse forbilleder, at han var i stand til at vende blikket mod nye former for skønhed. Blandt museets tekniske håndbøger befinder sig tillige prøvebøger fra de betydeligste italienske og udenlandske skriftstøberier: der er skriftprøver fra Zatta'erne i Venedig, fra Fournier i Paris og fra støberier i Madrid, Lyon, Haarlem, Avignon og Amsterdam.

Ligesom det omtalte typemateriale, prøvetrykkene og skriftprøverne havde stor betydning for Bodonis kunstneriske virksomhed, var han heller ikke upåvirket af sin samtids førende bogtrykkere; herom vidner museets prægtige samling af bøger trykt af Baskerville i Birmingham, Foulis i Glasgow, Didot i Paris og Ibarras i Madrid.

Skønmæssigt rummer Bodoni-museet mindst 1800 sådanne ikke-italienske tryk. I mangel af en omhyggelig katalog er dubletter ikke fradraget dette samlede tal.

Flyveblade

Der findes over tusind flyveblade i samlinger i Parma, og formaterne varierer fra lille kvart til stor folio; fem hundrede af disse flyveblade er først for nylig tilkommet som gave fra stiftelsen Fondo Micheli.

Titelside fra Bodonis skriftprøvebog, udsendt af hans enke. Se også prøver på Bodonis »eksotiske« skrifter i dette nummer, side 80 og 81

Bodonisamlingen kan også smykke sig med et godt udvalg af historiske arbejder om bogtrykkerkunsten og om de store bogtrykere, og hertil føjes en række værker i særudgaver, som i fornem udførelse efterlever Bodonis typografiske principper. En række af disse udgaver er overordentlig sjældne idag; det drejer sig om nyere bøger, der er trykt med typer støbt fra Bodonis egne matricer: »Vi-

Moderne
Bodoni tryk

Om »Officina Bodoni« og Giovanni Mardersteig, se Bogvennen 1965, side 17

Bodonis brevvæksling

ta Nuova« af Dante samt værker af Shakespeare, Goethe, Foscolo og d'Annunzio; disse bøger er alle fremstillet i det moderne »Officina Bodoni«, som fra 1922–27 arbejdede i Montagnola di Lugano, fra 1927 i Verona. Disse bogarbejder bærer tydeligt vidnesbyrd om den stadige inspiration, der udspringer af Bodonis skrift og typografi, og de kommer derved til at fortsætte hans arbejde og hans kunst ind i vor tid.

Til slut skal anføres, at samlingen i Parma forøges i betydning og værdi ved en brevsamling, som ifølge de seneste optællinger kommer op over 12000 numre. Det drejer sig om breve, der er udvekslet mellem den berømte bogtrykker (og hans enke) og fyrster, kardinaler, ministre og ambassadører, skribenter og kunstnere; endvidere finder man familiebreve, plakater og skitser til frontespicer og prydmateriale etc.

Så sammensat er 'Bodoni-skatten' på Biblioteca Palatina i Parma. Netop mangfoldigheden af bøger, tryksager og museumsgenstande gør den så mageløs. Denne værdifulde arv vil, når den er ordnet og katalogiseret, give os et sandt og spændende indblik i arbejds- evnen hos en stor bogtrykker, som både fornyede og til fulde beherskede sin kunst.

Oversat fra italiensk af Christian Ejlers.

Praktiske oplysninger:

Adresse: Museo Bodoniano, Palazzo della Pilotta, Parma

Telefon: 009 39 521 22217

Årspublikation: *Bollettino del Museo Bodoniano*, abonnement ved henvendelse til museet

Åbningstider: Mandag–fredag 9–12 og 15–18, lørdag 9–12, søndag lukket.